

Nyerges Gábor Ádám

Az elfelejtett ünnep

Műút-könyvek
Miskolc, 2015

Mirk Klára

KICSIT SZÜRKE, KICSIT SZOMORÚ, DE NAGYON SZEMÉLYES

Nyerges Gábor Ádám harmadik verseskötetét egyszerre jellemzi a tradicionális formákkal való stílusgyakorlat, az egyszerű kifejezésmód és egy töredezett én személyes tragédiájának bemutatása. Határozott hangon szól, mégis tapogatózik, magával ragad, de elbizonytalanít. *Az elfelejtett ünnep* egységes ciklusai mögött számos termékeny kettősség rejlik.

Mintha valami letisztulási folyamat menne végbe Nyerges Gábor Ádám költészetében. A fiatal szerző korábbi köteteihez képest (*Helyi érzéstelenítés*, 2010; *Számvetésforgó*, 2012) friss verseinek világa sokkal szellősebb, képei nagyon valódiak, kevés közöttük az elrugaszkodott képzettársítás. *Az elfelejtett ünnep* világa kicsit szürke, kicsit szomorú, de nagyon személyes és őszinte, egyenes hangon beszél, és mi hiszünk neki. Ezek a versek csak néhol lepnek meg, csak ritkán találunk azonnal belénk fúródó szilánkot közöttük, azonban együtt homogén egész alkotnak, s egy külön világot rajzolnak ki.

Az elfelejtett ünnep szerkezetében hasonlít Nyerges korábbi műveire: ebben a kötetben is jól elkülöníthető, nagyjából azonos terjede-

lemmel bíró ciklusokat találunk, melyeket egy-egy különálló vers előz meg, illetve zár le, mintegy keretet adva az egész kötetnek. A ciklusok könnyedén átjárhatóak, hiszen a könyv egészét egyfajta lebegés hatja át. Egy olyan hangulat, amely összefogja valamennyi, a kötetben szereplő verset, azonban az egyes darabok sorrendiségében is felfedezhetünk egy ívet, amely az értelmezésünket vezetheti.

Nyerges új versei formailag hagyományosak: a szerző a létező leg-egyszerűbb sorokkal és rímekkel dolgozik, különösen igaz ez az első ciklus verseire. Rövid mondatok, világos rímek, a szonettnél bonyolultabb versforma szinte elő sem kerül a kezdetekkor, formailag viszont folyamatos sűrűsödés megy végbe, míg a kötetet lezáró egyenetlenebb, bonyolultabb darabokig el nem érkezünk. „Sok versben nekifut a szabályosnak, és mi végignézhethjük, ahogy a szabály szétomlik a kezében” – írja Nádasdy Ádám a fülszövegben, de igaz ez a kötet egészét tekintve is.

A kötet képeiben is kevésbé újszerű. Érdekes, ahogy a szerző folyamatosan vegyíti az unalomig rágott toposzokat a viszonylag kisszámú, ám annál eredetibb képekkel: „Nem tehetél volna semmit, / ahogy a kisszobában, kihűlt, halott fiún, / lefüggönyözött félhomályán / nem segíthetne a morfium” (29). Hasonlít mindez arra, ahogyan a rímekkel dolgozik: a szabályosan induló strófák meglepőtt döccennek, és valami új kezdődik – itt tér át a mű egy mélyebb, sokszínűbb költészet felé. Becsap tehát bennünket Nyerges, s ez benne az eredeti, mindemellett pedig ezek a váltások tökéletesen szimbolizálják egy feszült, szabálykövető személy szétesését, önbizalomhiányát, ami végigvonul a verseken.

Folyamatosan bomlik ki előttünk egy szorongó, fegyelmezett felnőtt alakja, aki ritkán képes felszabadult gesztusokra, s noha a kötet erőssége személyességében rejlik, ennek az őszinte figurának a kidomborítása néha meg is terheli a verseket. Egy gyermeki szorongással bíró felnőtt versei ezek, melyekben vissza-visszatér a szeretetlenség, az üres, hideg otthon képe, az elmúlás, a halál, ám gyakorlatilag a kötet egészén keresztül ugyanazokat a problémákat boncolgatja. Ennek mintapéldája a *Nagyon féltem* című vers, mely a gyermekkor hirtelen elmúlását és az ebből következő felnőtt frusztrációt tematizálja: „Már megbántam, hogy hanyag voltam, / és felnőttem véletlenül, mint egy ártatlan elítélt, / aki más helyett sok évet leül. / És megbántam a kényességem, / hogy mint szép ruhát, nem gyűrtem, / megőriztem gyerekkorom, / de valahogy mégis elnyűttem” (48).

Másik jellegzetes témája az új Nyerges-kötetnek a „már úgyis mind-egy” gondolata, amely szinte már zavaróan gyakran merül fel, és a naiv hang mellé egy rettentően koravén szólamot emel be. Ennek jellegzetes példája a *Jobb esélyünk nincs* című költemény, melyen fáradt egyszerűséggel vonul végig az érzés: minden rossz és boldogtalan, s ha mást hozhat is egy másik nap, jobbat aligha. A vers ríme döccen, elgyötört, csak vegetál. Ürességérzés jelenik meg, melyben már szinte a fájdalom sincs jelen, csak a teljes közöny, kiégettség jellemzi ezeket a sorokat: „Hagyjuk inkább. Inkább hozhat / mást egy más nap. Jobb esélyünk / nincs már semmi. Ez egy rossz nap” (40).

Azt, hogy összességében milyen kötet is *Az elfelejtett ünnep*, a borító és a címadó vers kettőse híven tükrözi. Edward Heim *April Snow* című képe a maga búskomorságával és hidegségével egy csapásra elének idézi azt a hangulatot, amely a kötetben végig jelen van, s a magányos, sötét figura a koszos áprilisi havon tökéletes szimbóluma a versek mögött fel-felsejlő lírai ének. Kopárság, kietlenség, egyedüllét, s mindez a tavasz kellős közepén – valahogy ezt próbálja megragadni Nyerges egy-egy képe. Az út elvesztése, az egy helyben toporgás, a kismimizettség, otthontalanságérzés, szeretetlenség jelenlétét egy fiatal szívben. Generációs érzéseket is képvisel Nyerges néhány szövege, s olyan kérdéseket vet fel, amelyekre maga sem tudja még a választ. Egy fiatal, ám bölcs ember tapasztalatait olvashatjuk, a ciklusoknak megfelelően *Fegyelmén, Rebbenésén, Készenlétén* át.

Hogy mi is az ünnep, melyet elfeledtek, nem derül ki pontosan, de egy-egy mozzanatban, valamint a ciklusokat megelőző versben erős utalásokat találhatunk arra, hogy a gyermekkori karácsonyok képeére kell gondolnunk. Ez az az esemény, amelynek hangulatát ha elfeledjük, ha nem vagyunk képesek átélni, akkor bizony menthetetlenül felnőtünk, s magunkévá tettük a színlelés, az álarcok viselésének aktusát, végleg elfeledve, milyen is az, amikor átadjuk magunkat az ünnepnek. Hideg távolságtartást jelez az ünnep elfeledése („meg se látva, mi lehetne” [5]), és egyúttal a közöny biztonságosságát.

Nyerges lírájában – és ebben a kötetben különösen – megmutatkozik a tehetség: biztos kézzel nyúl a megfelelő témákhoz és formákhoz, egyelőre talán egyedül az arányok azok, melyeket kevésbé talál el. Szellemes, de nem teljesen kiforrott költészet még az övé; kreativitása mindenekeelőtt képeiben és témaválasztásaiban rejlik, s újszerű a (formai) hagyománytisztelet vegyítése a (néhol radikálisan) obszcén szavakkal.

A kötetet végigkísérik fontos versekre utaló intertextusok, s noha hangulatában talán József Attila-inak inkább mondható ez a költészet, gyakran bukkan fel egy-egy Pilinszky-áthallás is, mint például a *Madártávlat* című vers soraiban: „A mi kis titkunk, hogy úgy felejtettük, / és égve maradt bent a remény.” Ezek a rafináltan beágyazott kölcsönszövegek mindig a megfelelő helyen bukkannak elő, s épp annyi csavarral fűszerezik a szöveget, hogy egészen más kontextusban, de erős benyomást hagyva termékenyítsék meg azt.

Az egymáshoz hasonlító gyengébb költemények mellett megtalálható egy jó adag az igazán erős versekből – ezek azok a darabok, amelyeket már olvashattunk számos neves folyóirat hasábjain. Ide sorolható a *Közel s távol* című költemény, amelynek esetében azonnal érezhető, hogy valami nagyság van a sorok között elrejtve. A vers képei tűpontosak, tökéletesen ragadják meg egy kapcsolat veszélyeit, a túlzott közelség s egyszerre a nagy távolság fájdalmát, majd a záró sorban a tragédiát: „már belülré jutottak a hangyák” (30). Az erős versek közé sorolhatjuk a *Megtapad a mélyén* című költeményt is, mely szintén kettősségében zseniális, illetve abban, hogy a személyes problémáktól végre kissé elrugaszkodva a létkérdéseket már-már a transzcendenssel összefüggésben tematizálja. Szókimondása itt is a javára válik, a záró sor képe létünk mélyére hatol: „és mint rozsdás csövekben a zsíros cseppek, / megtapad lelkem mélyén a szeretet” (33).

Fontosak a kötetet lezáró, monumentálisabb, ziláltabb szerkezetű versek, mint a *Madártávlat* vagy a *Szerenád*; mozaikos képeikből nehezebben áll össze az egész, ám sokkal nagyobb tér jut az értelmezésnek. Bolyongunk a metaforák között, külön világ nyílik meg számunkra, s a dolgot nehezítendő újra előkerül az *ünnepe* a maga valóságában, mely megtaláltatik, hogy fájdalmasan újra elveszék, és ismét teret kapjon e kettősségben a magány.

Nem véletlen, hogy a kötetet lezáró, a ciklusokat követő hangsúlyos helyre került az *Ideje van* című költemény, mely mintegy választ ad mindarra a gyötrelmeire és fájdalomra, amely végigkíséri a könyv egészét. Sürgető és ars poetikus vers ez, mely egyértelműen kiadja a parancsot: nincs más út, csak a teremtés, fogy az idő, alkotni kell, s ez a belső utasítás felülírja a szeretet parancsát is, hiszen „a tett is az, ha az ok hamis” (55).

A kötet személyessége és a magányos-szeretetlen sors megéneklése pontos és látványos, negatívumként róható fel azonban, hogy egy idő után talán kissé túlzásba hajló. A személyes fájdalmak helyénvalóak,

ám nem eredetiek, s néha olyan érzése támad az olvasónak, hogy az önkifejezésnél nagyobb hangsúlyt kap az önsajnáltatás. Nem a lejegyzettek valódiságával vagy a formák klasszikus jellegével van a probléma, sőt talán épp ebben rejlik Nyerges költészetének erőssége. Az viszont, hogy a személyes fájdalmak közül mennyi az, ami igazán művészi módon lett kidolgozva, már vitatható.

Összességében ígéretes kötet tehát *Az elfelejtett ünnep*, szerzőjének kreativitása és sajátos formaművészete pedig dicsérendő. Egységes hangulata, átlátható képei mindenképp előnyre válnak, azonban talán ezekből adódóan egy kicsit változatosabb összkép jobban magával ragadta volna az olvasót. Ennek ellenére a kötet elolvasása után kijelenthetjük: Nyerges Gábor Ádám lírája fejlődik, jó úton jár a magas-költészet felé.

Karácsonyi Zsolt

A Krím

Orpheusz Kiadó
Budapest, 2015

Steinmacher Kornélia

OLDÁS ÉS KÖTÉS

A múlttal való szembenézés, a hagyománykeresés kísérlete zajlik Karácsonyi Zsolt *A Krím* című új verseskötetében, mely három versciklusra tagolódva (*Egy hét falun*, *A Fél-sziget*, *Idegen anyag*) hat év termését fogja egybe. A lírai én számára a gyökerekhez való közelebb jutás, önön kulturális meghatározottságának, összetevőinek ismerete mégsem ad igazi támpontot, épp ellenkezőleg: teherként nehezedik rá. A kötet